

Інвестиційна привабливість підприємств харчової промисловості України

Перегуда Р.В.

магістрант

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Стасюк Ю.М.

старший викладач кафедри менеджменту та туристичного бізнесу

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Статтю присвячено актуальним питанням визначення інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості. Досліджено теоретичні питання формування інвестиційної привабливості підприємства. Визначено чинники, що впливають на оцінку інвестиційної привабливості підприємств. Проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій в економіку України у цілому та харчову промисловість зокрема. Проведено аналіз показників динаміки капітальних інвестицій у харчову промисловість. Виокремлено підгалузі харчової промисловості за рівнем інвестиційної привабливості.

Ключові слова: підприємство, харчова промисловість, інвестиції, інвестиційна привабливість, капітальні інвестиції.

Перегуда Р.В., Стасюк Ю.М. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

Статья посвящена актуальным вопросам определения инвестиционной привлекательности предприятий пищевой промышленности. Исследованы теоретические вопросы формирования инвестиционной привлекательности предприятия. Выделены факторы, влияющие на оценку инвестиционной привлекательности предприятий. Проанализирована динамика прямых иностранных инвестиций в экономику Украины в целом и пищевую промышленность в частности. Проведен анализ показателей динамики капитальных инвестиций в пищевую промышленность. Определены подотрасли пищевой промышленности по уровню инвестиционной привлекательности.

Ключевые слова: предприятие, пищевая промышленность, инвестиции, инвестиционная привлекательность, капитальные инвестиции.

Pereguda R.V., Stasiuk Y.M. INVESTMENT ATTRACTIVE OF THE UKRAINE FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

The article is devoted to topical issues of determining the investment attractiveness of food industry enterprises. The factors influencing the estimation of investment attractiveness of enterprises are presented. The dynamics of direct foreign investments into the Ukrainian economy as a whole and the food industry in particular are analyzed. An analysis of the indicators of capital investment dynamics in the food industry was conducted. The sub-sector of the food industry is determined by the level of investment attractiveness.

Keywords: enterprise, food industry, investments, investment attractiveness, capital investments.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток фінансових інститутів та інтеграція України у світове економічне співтовариство істотно підвищують увагу до інвестиційної привабливості (ІП) підприємств, яка є однією з ключових характеристик, що зумовлює залучення підприємством інвестицій, та визначається на підставі значень показників, які з різних боків характеризують перспективи розвитку підприємства, його фінансово-господарську діяльність, системи маркетингу, менеджменту тощо. У зв'язку з різними підходами до розгляду ІП підприємства з позиції різних цілей інвестування особливої актуаль-

ності набуває дослідження цієї проблеми, її забезпечення теоретичною базою і методичними рекомендаціями.

Харчова промисловість – одна з провідних і найбільш інвестиційно привабливих галузей не лише агропромислового комплексу, а й усього національного господарства України, яка поєднує виробництво і промислову переробку сировинних ресурсів рослинного та тваринного походження з реалізацією готової продукції. Перевагою продукції харчової промисловості України порівняно з іншими країнами світу є її екологічність, що забезпечується національ-

ними традиціями виробництва та жорсткими стандартами якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні основи оцінювання інвестиційної привабливості підприємства, технології та методи управління інвестиційною діяльністю, напрями її розвитку розглядали у своїх працях такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: І. Бланк, Ю. Буднікова, А. Дука, О. Джусов, Г. Козаченко, Н. Коваль, О. Удалих та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні від ефективності інвестиційної політики залежать стан виробництва, рівень технічної оснащеності основних фондів підприємств, можливості структурної перебудови економіки, рішення соціальних і екологічних проблем. Інвестиції є основою розвитку підприємств, окремих галузей і економіки у цілому та характеризують рівень ІП підприємства, галузі чи економіки, тому підвищення інвестиційної привабливості чи то підприємства, чи то галузі, чи то економіки України сьогодні є досить актуальним питанням.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження інвестиційної привабливості підприємств харчової промисловості України для підвищення якості та конкурентоспроможності продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття інвестиційної привабливості важливе в процесах міжрегіонального та міждержавного переміщення капіталу як одного з основних чинників економічного розвитку. У силу значної територіальної нерівномірності розподілу економічних чинників узагалі та капіталу зокрема країни та регіони виступають конкурентами в боротьбі за вільні ресурси.

Інвестиційна привабливість визначається як сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- і мікрорівні [1].

На рівні підприємства ІП розглядається як інтегральна характеристика підприємств з позиції перспектив розвитку, обсягу і можливостей збуту продукції, ефективності використання активів та їх ліквідності, стану платоспроможності й фінансової стійкості [2].

Формування ІП підприємства необхідно для:

- забезпечення конкурентоспроможності продукції і підвищення її якості;
- структурної перебудови виробництва;

- створення необхідної сировинної бази для ефективного функціонування підприємств;

- вирішення соціальних проблем;
- відновлення основних виробничих фондів;
- підвищення технічного рівня праці і виробництва та ін.

В економічній літературі немає однозначного визначення дефініції «інвестиційна привабливість». Уперше поняття з'являється на теренах колишнього СРСР у 80–90-х роках ХХ ст. Під ІП об'єкта розуміли доцільність вкладень у нього вільних грошових коштів. На території вже незалежної України поняття «інвестиційна привабливість підприємства» було сформульоване та законодавчо закріплено Наказом № 22 від 23.02.1998 Агентством з питань банкрутства в «Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства та організації». Відповідно до нього, «інвестиційна привабливість підприємства – це рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегральної оцінки» [3].

У сучасному розумінні поняття ІП досить широке і багатьма авторами трактується по-різному.

Проаналізувавши економічні джерела, можна дійти висновку, що сучасні трактування поняття досить відмінні між собою і висвітлюють різні аспекти ІП, але більшість понять має схожі ключові моменти, на які автори роблять наголос, тому їх можна згрупувати за чотирма групами:

- 1) інвестиційна привабливість як ефективність;
- 2) інвестиційна привабливість як можливість для інвесторів;
- 3) інвестиційна привабливість як порівняльний;
- 4) інвестиційна привабливість як сукупність чинників [4].

Складники ІП також не отримали в наукових публікаціях одностайного визначення [5; 6]. Структура ІП залежить від інвестора. Так, для банку як інвестора основним пріоритетом у розгляді привабливості підприємства буде його платоспроможність, а інституціональні інвестори (акціонери, партнери у спільному підприємстві) акцентують увагу на ефективності господарської діяльності реципієнта (прибуток на сукупні активи). Різними будуть складники ІП підприємства й для фінансо-

вого та стратегічного інвесторів. Якщо першого найбільше цікавить здатність проекту генерувати запланований грошовий потік, то для другого більш важливим може виявитися розширення присутності на ринку або, наприклад, наявні на підприємстві, в яке він інвестує, технології й виробничі потужності. Таким чином, ІП підприємства з погляду окремого інвестора може мати різний набір складників та чинників, що їх формують.

Теоретичні дослідження дають змогу виокремити певні чинники оцінювання ІП підприємств (рис. 1).

Оскільки під час оцінювання ІП інвестор визначає доцільність майбутнього капіталовкладення, необхідно особливу увагу звернути на раніше реалізовані інвестиційні проекти на даному підприємстві. Саме тому наведені в таблиці чинники оцінювання ІП підприємств слід також доповнити аналізом раніше реалізованих інвестиційних проектів, тобто наскільки ефективно та в повному обсязі були використані інвестиційні ресурси, досягнуті показники окупності та прибутковості проектів тощо.

Проблема ІП підприємства може бути вирішена лише після аналізу наявної ситуації та

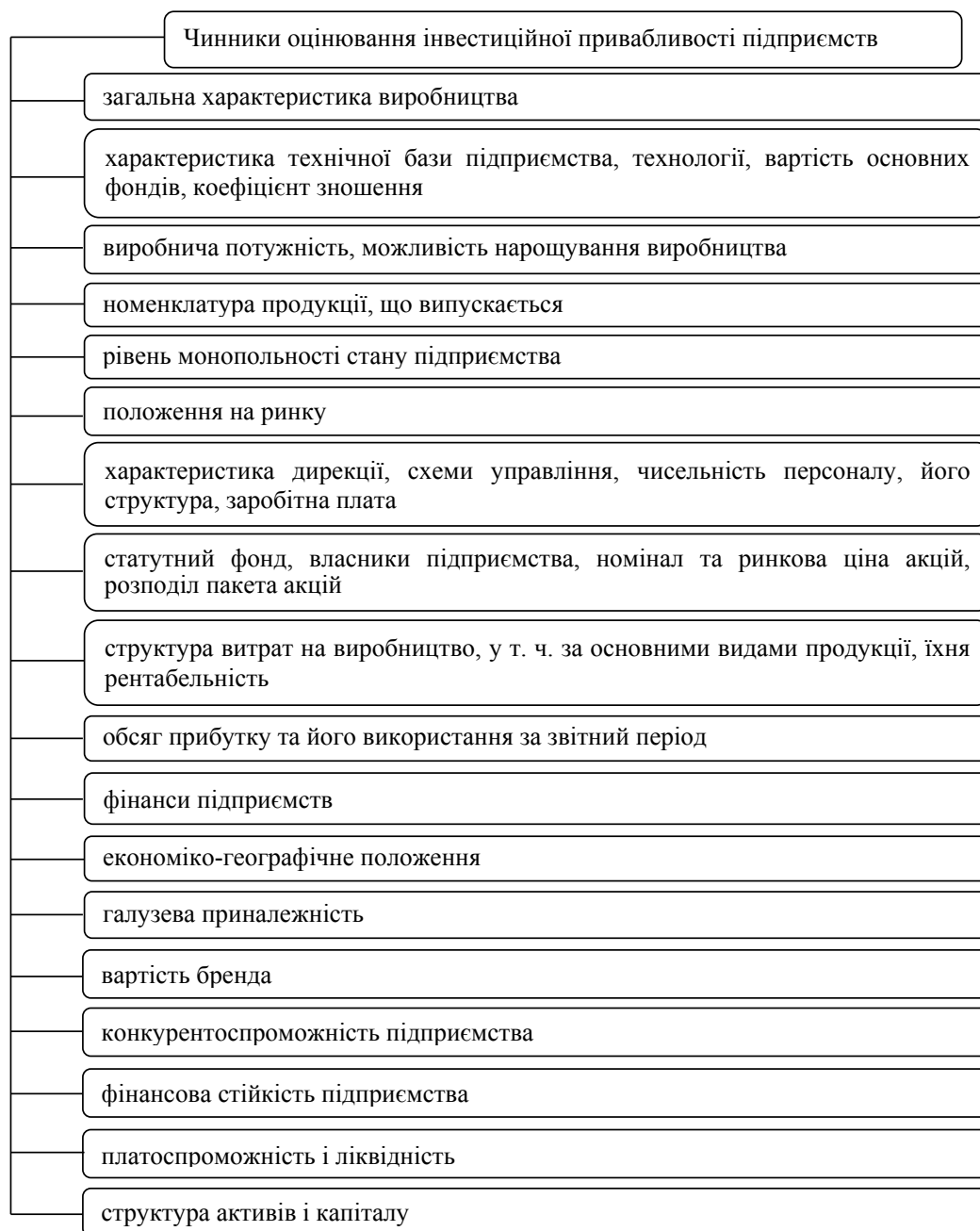

Рис. 1. Чинники, що впливають на оцінку інвестиційної привабливості підприємств [7]

визначення всіх чинників, що впливають на її рівень як ззовні (на рівні держави, регіону, галузі), так і зсередини (з боку самого підприємства). Подальша оцінка впливу виявлених чинників сприятиме встановленню рівня ІП підприємства та розробленню конкретних заходів щодо його підвищення.

Посилення активізації інвестиційної діяльності в харчовій промисловості України є досить актуальною проблемою на даному етапі розвитку, оскільки від динаміки обсягів та структури інвестицій залежить ефективність економічного розвитку галузі та добробут населення країни. Завдяки інвестиціям розширюються й удосконалюються виробничі потужності та основні фонди, забезпечуються необхідні пропорції. Інвестиції у виробничу сферу мають забезпечити підвищення технічного рівня й поліпшення розміщення діючих виробництв, а також необхідний приріст потужностей.

Тому важливим етапом дослідження є визначення основних чинників, які впливають на ІП харчової промисловості та характеризують її стан і перспективи розвитку.

Найбільш ефективні напрями капіталовкладень у харчовій промисловості – це реконструкція й технічне переоснащення виробництва, що дає змогу в найкоротші строки, з меншими затратами оновлювати матеріально-технічну базу, освоювати нові потужності. Один із головних стратегічних напрямів стабілізації та прискорення розвитку харчової промисловості – знаходження джерел залучення інвестицій з урахуванням галузевих особливостей, прийняття ефективних управлінських рішень щодо розроблення й реалізації інвестиційних проектів, бо від масштабів та спрямування інвестицій залежить ефективність діяльності харчових підприємств.

Харчова промисловість – один із найбільших реципієнтів іноземних інвестицій в економіку України. Кошти залучаються у харчову промисловість шляхом створення спільних підприємств, використання кредитних ресурсів розвинутих країн. Вибору джерела інвестування передують розроблення і реалізація політики оптимального поєднання власних, залучених і позичених коштів, залучення капіталу на найвигідніших умовах. Інтенсифікація інвестиційних процесів, спрямованих на оновлення виробництва для підвищення якості, конкурентоспроможності продукції й прибутковості підприємств не лише важливий чинник забезпечення продовольчої неза-

лежності України, виходу її на світовий і регіональні продовольчі ринки, а й формування ефективної структури агропромислового та промислового комплексів, зростання економічного і соціального розвитку, підвищення життєвого рівня населення.

У 2017 р. в економіку України іноземними інвесторами було внесено 1 871,2 млн. дол. прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) [8]. За накопичувальним підсумком станом на 1 січня 2018 р. акціонерний капітал нерезидентів в Україні дорівнював 39 144 млн дол. (із країн ЄС – 27 465,5 млн. дол., з інших країн – 11 678,5 млн. дол.), що виявилось на 4,3% більше показника початку року (37 513,6 млн. дол.).

Найбільші обсяги надходжень прямих інвестицій на 01.01.2018 (за накопичувальним підсумком) були спрямовані до підприємств промисловості – 10 685,6 млн. дол., з яких підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів отримали 2 785,1 млн. дол., що становить 7,1% від загальної суми прямих інвестицій до України (рис. 2).

Для ТНК зі США та країн ЄС інвестиційно найпривабливішими сферами України можна назвати:

- харчову промисловість;
- підприємства торгівлі;
- фінансовий сектор;
- фармацевтику [9].

Якщо говорити про темпи зростання іноземних інвестицій в економіку країни, то у цілому приріст становив 4,35% за 2017 р., тоді як зростання інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів становило 110,06%, що свідчить про привабливість вітчизняних харчових підприємств для іноземного інвестора.

Серед підгалузей харчової промисловості найбільші обсяги інвестицій надходять до виробництва олії та жирів, кондитерської галузі, виробництва молочних продуктів, переробки фруктів та овочів [8].

Динаміку прямих іноземних інвестицій у харчову промисловість України в 2017 р. в розрізі підгалузей наведено на рис. 3.

Аналіз показників динаміки капітальних інвестицій у харчову промисловість свідчить, що протягом 2010–2017 рр. до підприємств галузі надходило в середньому 15,5% від загальних обсягів капітальних інвестицій у промисловість (табл. 1).

Під інвестиційною привабливістю окремих галузей розуміють інтегральну їх характерис-

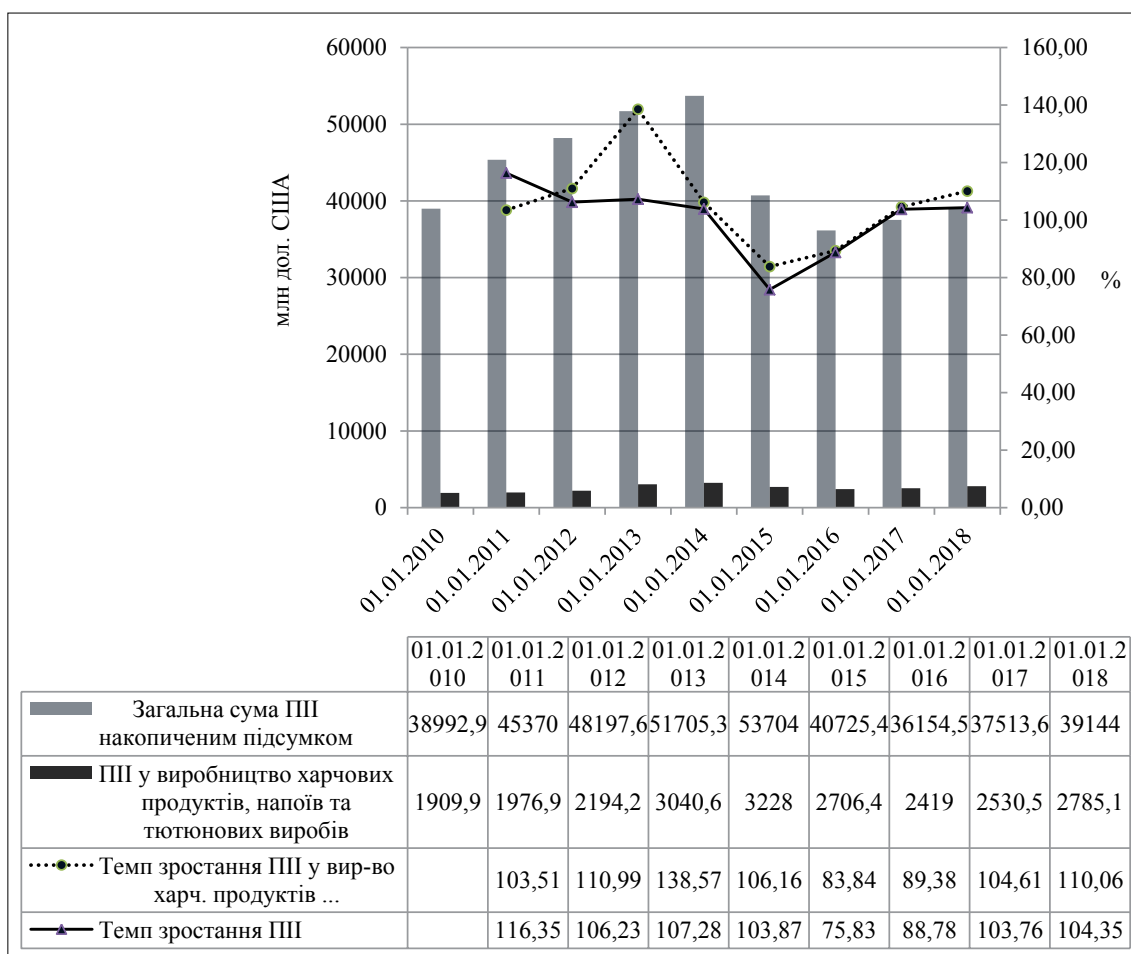

Рис. 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України в 2010–2018 рр.

Джерело: побудовано автором за [8]

тику з позицій перспективності розвитку, рівня доходності та ризику інвестицій.

Більшість підприємств харчової промисловості залишається прибутковою, зростає фінансовий результат від їхньої звичайної діяльності та рентабельність операційної діяльності, проте зростає й кількість підприємств, які одержують збиток та скорочують обсяги виробництва харчової продукції. У середньому, за даними Державної служби статистики, майже 70% підприємств, що працюють у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, отримують прибуток.

Сьогодні не існує універсальної методики визначення ІП галузей економіки. Використання вченими різних підходів до оцінки інвестиційної привабливості окремих галузей призводить до отримання досить суперечливих результатів.

Узагалі підгалузі харчової промисловості значно відрізняються одна від одної і за рівнем прибутковості, і за інвестиційною прива-

бливістю. Тому доцільно визначати ІП окремих підгалузей харчової промисловості.

Дослідження показують, що найбільш обґрунтованою є методика оцінки ІП окремих галузей (підгалузей) економіки, запропонована І.О. Бланком [6]. Проте не всі показники, розроблені вченим, мають реальну статистичну базу для проведення такої оцінки, тому на основі методики І.О. Бланка сформовано систему показників для оцінки ІП окремих груп та класів харчової промисловості.

Вказана оцінка здійснюється за такими основними елементами:

- оцінка середньогалузевої рентабельності діяльності підприємств;
- оцінка рівня перспективності розвитку галузі;
- рівень галузевих інвестиційних ризиків.

Кожен елемент оцінюється на основі аналізу та оцінки низки аналітичних показників.

Ураховуючи, що окремі аналітичні показники й елементи оцінки відіграють різну роль у прийнятті інвестиційних рішень, їх

значимість диференціюється експертним шляхом [11].

На основі дослідження інтегральних показників ІП підгалузей харчової промисловості, проведеного Н.В. Коваль, можна згрупувати підприємства галузі за рівнем інвестиційної привабливості у такий спосіб (рис. 4).

Для залучення іноземних інвестицій у підприємства харчової промисловості України є певні суттєві перешкоди, серед яких особливо слід виокремити такі: нерозвиненість ринкової інфраструктури, нестабільність законодавства та фінансово-кредитної системи,

непрозорість у поверненні податків та низький рівень захисту прав власників [12].

Підвищуючи свою ІП, підприємства харчової промисловості мають можливість вирішити низку проблем, пов'язаних з оновленням матеріально-технічної бази, модернізацією виробництва, збільшенням обсягів випуску конкурентоспроможної продукції й розширенням її асортименту, впровадженням нових технологій, які б гарантували збереження цінних властивостей сировини та якості готової продукції, застосуванням безвідходних та маловідходних технологій, нала-

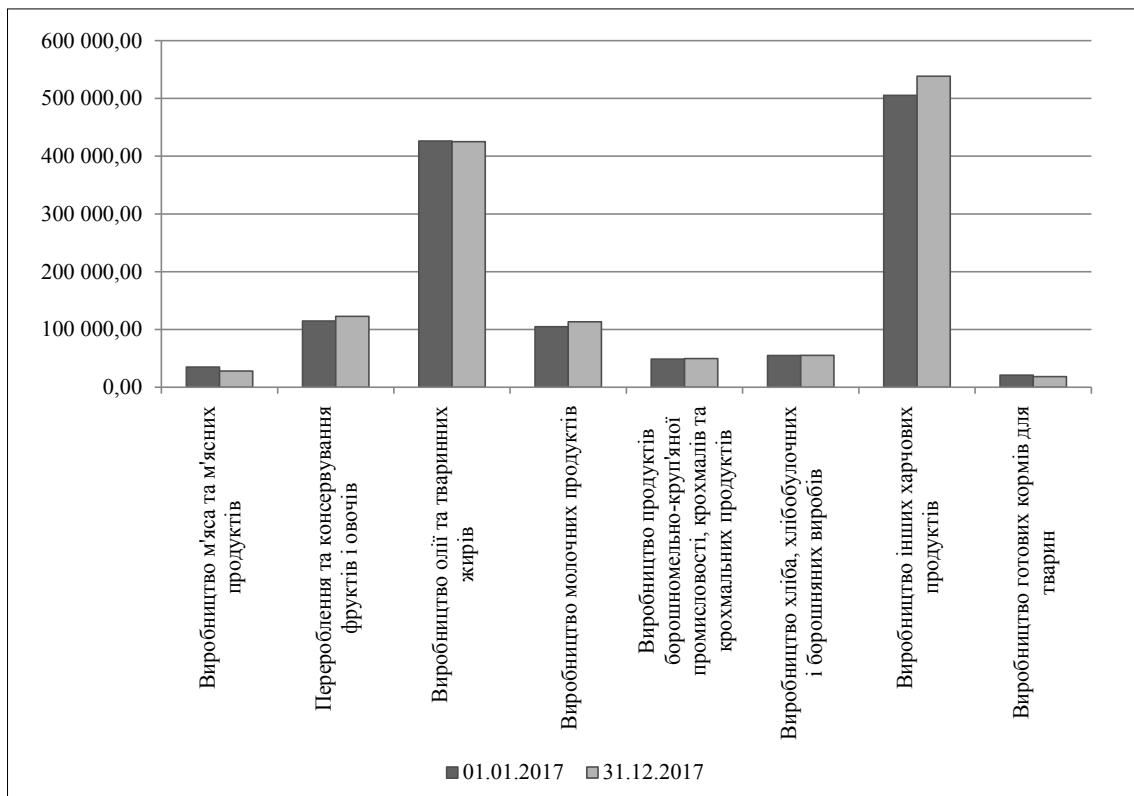

Рис. 3. Динаміка прямих іноземних інвестицій у підгалузі харчової промисловості України в 2017 р., тис. дол. США

Джерело: побудовано автором за [8]

Таблиця 1

Динаміка капітальних інвестицій у харчову промисловість [9]

Показник	Рік							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Капітальні інвестиції, млн. грн.	8510,2	12061,5	13279,7	14941,3	13486,7	13548,5	21291,0	18927,6
Індекс капітальних інвестицій, % до попереднього року		137,3	94,9	115,5	78,3	75,9	124,4	107,4
Довідково: капітальні інвестиції у промисловість, млн. грн.	55384,4	78725,8	91598,4	97574,1	86242,0	87656,0	117753,6	143300,0

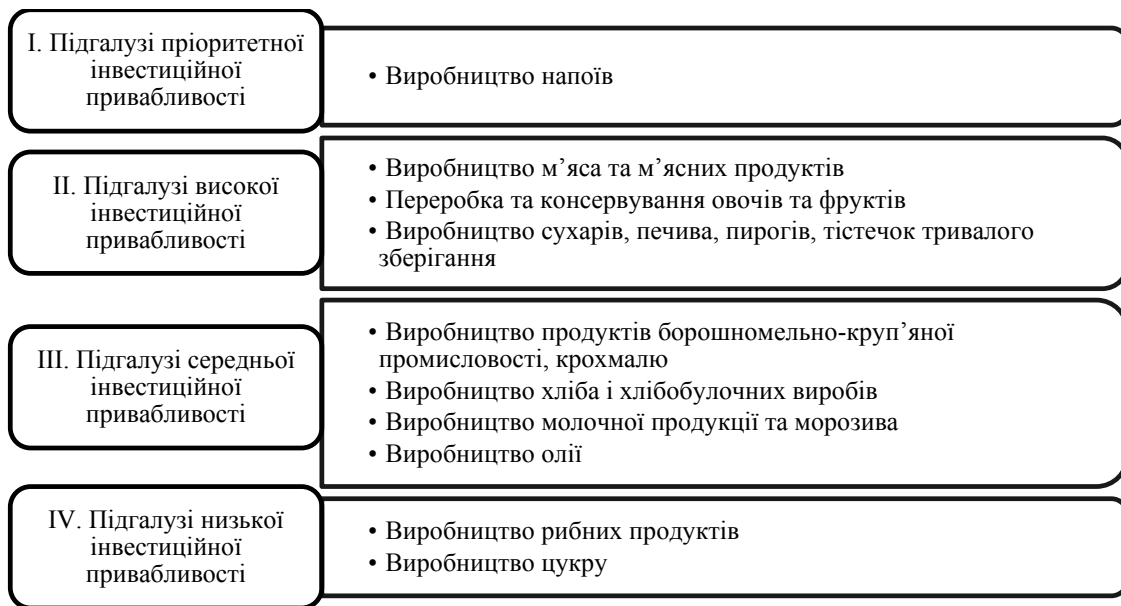

Рис. 4. Групування підгалузей харчової промисловості України за рівнем інвестиційної привабливості [11]

годженням випуску якісної харчової продукції, яка б відповідала світовим стандартам якості та потребам населення.

Висновки з цього дослідження. Харчова промисловість була й залишається однією з провідних галузей України, від ефективної

діяльності якої залежить не тільки добробут населення і національного господарства, а й економічна безпека країни. Зважаючи на це, підвищення ІП підприємств харчової промисловості виступає однією з передумов досягнення стійкого економічного зростання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Козаченко Г.В., Антіпов О.М., Ляшенко О.М., Дібніс Г.І. Управління інвестиціями на підприємстві. Київ: Лібра, 2004. 368 с.
2. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навч. посіб.; 2-е вид. Київ: Каравела, 2008. 432 с.
3. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 № 22. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98> (дата звернення: 20.07.2018)
4. Буднікова Ю.В., Таряник О.М. Інвестиційна привабливість як економічна категорія. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 2, Т. 1. С. 125–128.
5. Козаченко А.В., Оська А.П. Управление инвестициями: уч. пособ. Луганск: ВУГУ, 1996. 136 с.
6. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. Киев: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. 448 с.
7. Удалих О.О. Управління інвестиційною діяльністю промислового підприємства: навч. посіб. Київ, 2006. 292 с.
8. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України/з України за видами економічної діяльності / Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zd/inv_zd/pi_ak_ved/arh_pi_ak_ved_u.html (дата звернення: 25.06.2018).
9. Dzhusov O., Pavlovich A. On the question of Ukraine's investment attractiveness for multinational corporation. European Journal of Management Issues. 2015. № 23(5). P. 23–29. <https://doi.org/10.15421/191518> (in Russian).
10. Капітальні інвестиції за видами промислової діяльності / Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_p_u_e_bez.html (дата звернення: 26.06.2018).
11. Коваль Н.В. Оцінка інвестиційної привабливості молокопереробної галузі. URL: <http://intkonf.org/koval-nv-otsinka-investitsiyanoi-privablivosti-molokopererobnoyi-galuzi/> (дата звернення: 24.06.2018).
12. Джусов О.А., Мешко Н.П., Величко А.П. та ін. Інноваційний розвиток світової економіки: інвестиційний аспект: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 278 с.

REFERENCES:

1. Kozachenko G.V., Antipov O.M., Ljashenko O.M., Dibnis Gh.I. (2004). Upravlinnja investycijamy na pidpryjemstvi [Investment management at the enterprise]. Kyjiv: Libra. 368 p.
2. Duka A.P. (2008). Teorija ta praktyka investycijnoji dijalnosti. Investuvannja: navch. posibnyk [The theory and practice of investment activity. Investing: Teaching manual]. 2-e vyd. Kyjiv: Karavela. 432 p.
3. Metodyka integhralnoji ocinky investycijnoji pryvablyvosti pidpryjemstv ta orghanizacij: Zatverdzheno nakazom Aghentstva z pytanj zapobighannja bankrutstvu pidpryjemstv ta orghanizacij vid 23.02.1998. № 22. [Methodology of Integral Assessment of Investment Attractiveness of Enterprises and Organizations: Approved by Order of the Agency for the Prevention of Bankruptcy of Enterprises and Organizations dated February 23, 1998 No. 22] available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>
4. Budnikova Y.V., Tarjanyk O.M. (2011). Investycijna pryvablyvist jak ekonomichna kateghorija [Investment attractiveness as an economic category]. Visnyk Khmeljnycjkogho nacionaljnogho universytetu. 2 (Vol. 1). P. 125-128.
5. Kozachenko A.V., Osyka A.P. (1996). Upravlenie investitsiyami: uch. posob. [Investment management: tutorial]. Lugansk, Izd-vo VUGU. 136 p.
6. Blank I.A. (2001). Investitsionnyy menedzhment [Investment management]. Kiev: El'ga-N, Nika-Tsentr. 448 p.
7. Udalykh O.O. (2006). Upravlinnja investycijnoju dijalnistju promyslovogho pidpryjemstva: navch.posibnyk [Management of investment activity of an industrial enterprise]. Kyjiv,. 292 p.
8. Prjami investyciji (akcionernyj kapital) v ekonomici Ukrajin/z Ukrajin za vydamy ekonomichnoji dijalnosti [Direct investments (share capital) in the economy of Ukraine / from Ukraine by types of economic activity]. available at: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2018/zd/inv_zd/pi_ak_ved/arh_pi_ak_ved_u.html
9. Dzhusov O., Pavlovich A. (2015). On the question of Ukraine's investment attractiveness for multinational corporation. European Journal of Management Issues. 23(5). P. 23-29. <https://doi.org/10.15421/191518> (in Russian)
10. Kapitaljni investyciji za vydamy promyslovoji dijalnosti [Capital investment by type of industrial activity]. available at: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_p_u_e_bez.html
11. Kovalj N.V. Ocinka investycijnoji pryvablyvosti molokopererobnoji ghaluzi [Assessment of the investment attractiveness of the dairy industry]. available at: <http://intkonf.org/koval-nv-otsinka-investitsynoyi-privablivosti-molokopererobnoyi-galuzi/>
12. Dzhusov O.A., Meshko N.P., Velychko A.P., Popova V.A., Stasiuk Y.M., Shchypanova O.V. (2009). Innovacijnyj rozvytok svitovoji ekonomiky: investycijnyj aspekt: monohrafija [Innovative development of the world economy: investment aspect: monograph]. Donecjk : Jugho-Vostok. 278 p.